

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

İLÂHİYAT FAKÜLTESİ
DERGİSİ

PROF. DR.
NECATİ ÖNER
ARMAĞANI

CİLT : XL

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

İLÂHİYAT FAKÜLTESİ
DERGİSİ

PROF. DR.
NECATİ ÖNER
ARMAĞANI

Bu Dergide Yayınlanan makalelerin her türlü sorumluluğu yazarlarına aittir.

TERTİP HEYETİ
PROF. DR. SÜLEYMAN HAYRİ BOLAY
DOÇ. DR. RECEP KILIÇ

ISBN: 975 - 482 - 492 - 4

ISSN: 1301 - 0522

ANKARA ÜNİVERSİTESİ BASIMEVİ - 1999

TAKDİM

Ülkemizde bir türlü anlam veremediğim tuhaf alışkanlıklarımızdan birisi de, alanında temayüz etmiş ve değerli hizmetler vermiş insanların öldükten sonra takdir edilmeleri, ne büyük değer olduklarının ancak o zaman farkına varılması hadisedir. 35-40 yıl hizmet ettikten sonra aktif hayattan çekilen nice değerler bir köşede unutulur; öldükten sonra birden hatırlanır ve büyük hizmetler yaptığı anlatılır, nadiren de olsa adına armağan dediğimiz yayınlarla hakkı teslim edilmeye çalışılır.

Sonuçta kendisi ile ilgili hiçbir şey yapılmayanlara göre bu da olumlu bir davranıştır. Gecikmeli de olsa, bir hakkın teslimi olması açısından olumlu bir davranış olarak değerlendirilebilir.

Şüphesiz olması gereken, bu müstesna şahsiyetlerin, hayatta iken kendileri ile ilgili bu değerlendirmelerin yapılmasıdır. Gelenek bu istikâmette oluşursa herhalde çok daha isabetli olur.

Olması gerektiğini ifade ettiğimiz bu üslubun güzel bir örneği elimizdeki kitapla verilmektedir. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde 40 yılı aşkın öğretim üyesi ve yönetici olarak hizmet veren Prof. Dr. Necati Öner'in meslektaşları, dostları ve öğrencileri, bir vefa örneği olarak emek mahsulü bu eseri meydana getirdiler. Prof. Öner'i değişik yönleri ile, özellikle felsefe alanında ülkeye yaptığı ve yapmaya devam ettiği hizmetleri ile unutulmazlar arasına soktular. Şifahi ifade ve övgüler uçar gider, ama yazılı dökümanlar nesilden nesile intikâl eder, sonsuza dek bâki kalır.

Prof. Dr. Necati Öner'in meslektaşları, eski ve yeni öğrencileri onu çeşitli yönleri ile değerlendirdiler ve sonuçta felsefi ağırlıklı ve muhtevallı bir eser ortaya çıktı. Bu eserin yıllarca hizmet verdiği İlahiyat Fakültesi yayınları arasında yayınlanması en uygun yoldu. Nitekim öyle oldu; Üniversitemizin onayı ile eser elinize ulaşmış oldu. Bu ilgi ve yaklaşımı dolayısı ile Sayın Rektörümüze ve Üniversitesi Yayın Komisyonu ile Yönetim Kurulu Üyelerine şükranlarımı sunarım. Baskıyı gerçekleştiren Üniversitemiz matbaasının değerli yönetici ve çalışanlarına ayrıca teşekkür ederim.

Yeni ve olması gereken bir gelenek oluşturması dileği ile okuyucuya saygı ile sunulur.

*Prof. Dr. M. Sait Yazıcıoğlu
Ankara Üniversitesi
İlahiyat Fakültesi Dekanı*

PROF. DR. NECATİ ÖNER'E SAYGI!

Osmanlının en büyük şâiri kabul edilen Bâkî

*Kadrini seng-i musallâda bilip ey Bâkî
Durup el bağlayalar karşına yârân sâf sâf!*

diyor. Koca Bâkî bile zımnem, hayatta kadrinin iyi bilinmediğinden şikayet ediyor. Ferid Kam da:

*Sağlığında nice ehl-i hünerin
Bir tutam tuz bile konmaz aşına
Evvel ânu öldürürler acından
Sonra bir Türbe dikerler başına*

diyerek insanların kadir bilmezliğinden, kıymetleri heba etmelerinden, nankörlükten ve vefasızlıktan şikayet etmektedir.

Başka toplumlar nasıldır? Bilmem, ama bizim toplumumuzda vefasızlık ve kadirbilmezlik eskiden beri şikayet edilecek kadar yaygın sayılır.

Daha erken dönemlerde Üniversitelerimizde büyük hizmetler görmüş çok değerli hocaların adına çıkarılan armağanların büyük bir kısmı, onların vefatlarından sonra çıkarılmıştır. Armağan edilen değer haber olmadıktan, vefalılığın hazzını tatmadıktan sonra, armağanın değeri ne olacaktır?

İşte bu düşüncelerle Prof. Dr. Necati ÖNER hocamızın yarım asra varan hasbî (karşılıksız) hizmetlerinin hatırlanmasına vesile olması için bir "Armağan Kitabı" hazırlamayı düşündüm. Bana Doç. Dr. Recep KILIÇ her bakımdan yardımcı oldu. Türkiye'deki 70 kadar seçkin felsefeciyeye ve hocanı diğer bazı dostlarına haber verip yazı istedik. Hepsini memnuniyetle katılabileceklerini söyledi. Fakat bir kısım arkadaş, mazeretleri sebebiyle katılamadı. Zaman ayırıp çok değerli yazılar gönderen arkadaşların hepsine kalbî teşekkürlerimi ve şükranlarımı sunarım. Neticede hocamıza lâayık kalıcı, muhtevalı büyük bir kitap meydana geldi.

Kitabın yayımlanması için Gazi Üniversitesi Rektörü Sayın Prof. Dr. Enver Hasanoğlu alâka gösterdi. Üniversite adına yayımlayabileceğini söyledi. Fakat Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Mustafa Sait YAZICIOĞLU, 'bu kitabı neşretmek bize düşen bir vazifedir' diye kitaba el koydu. Derhal Rektör Sayın Prof. Dr. Günal AKBAY ile görüşüp karar çıkarttı. Sayın Dekana ve Sayın Rektör AKBAY'a da bu sıcak alâkadan dolayı teşekkür ederim. Her bakımdan örnek bir hareket ve örnek bir kitap oldu. Bu, muhterem ÖNER'e, lâyük olduğu saygının küçük bir nişanesidir. Nice nice yıllara!... Derin saygılarımızla...

Prof. Dr. Süleyman Hayri BOLAY

İÇİNDEKİLER

Sayfa

HAYATI, ESERLERİ VE HAKKINDA YAZILANLAR

Araş. Gör. İsmail KÖZ <i>Prof. Dr. Necati ÖNER'in Biyografisi</i>	3
Doç. Dr. Recep KILIÇ <i>Prof. Dr. Necati ÖNER ile "Düşüncelerinin Gelişim Seyri" Üzerine Yapılan Mülakat</i>	9
Prof. Dr. Süleyman Hayri BOLAY, <i>Felsefe Yapmak ve Necati ÖNER</i>	15
Prof. Dr. Afşar TİMUÇİN <i>Hocamız Necati ÖNER</i>	21
Prof. Dr. Bilal DİNDAR <i>Felsefeyi Sevmek</i>	23
Prof. Dr. Şahin YENİŞEHİRLİOĞLU <i>Kendimle Sesli Bir Konuşma</i>	27
Prof. Dr. Sabri HİZMETLİ <i>Prof. Dr. Necati ÖNER'in Sosyal Yönü</i>	35
Prof. Dr. Necmettin TOZLU <i>Felsefeyi Güzelleştiren Adam</i>	39
Prof. Dr. Murtaza KORLAELÇİ <i>Prof. Dr. Necati ÖNER'in Hürriyet Anlayışı</i>	45
Doç. Dr. Vahdettin BAŞÇI <i>Örnek Bir İnsan Hocam Prof. Dr. Necati ÖNER</i>	79
Yrd. Doç. Dr. Abdulkadir ÇÜÇEN <i>Mantığın Kaynağı Problemi</i>	83

SİSTEMATİK FELSEFE İLE İLGİLİ YAZILAR

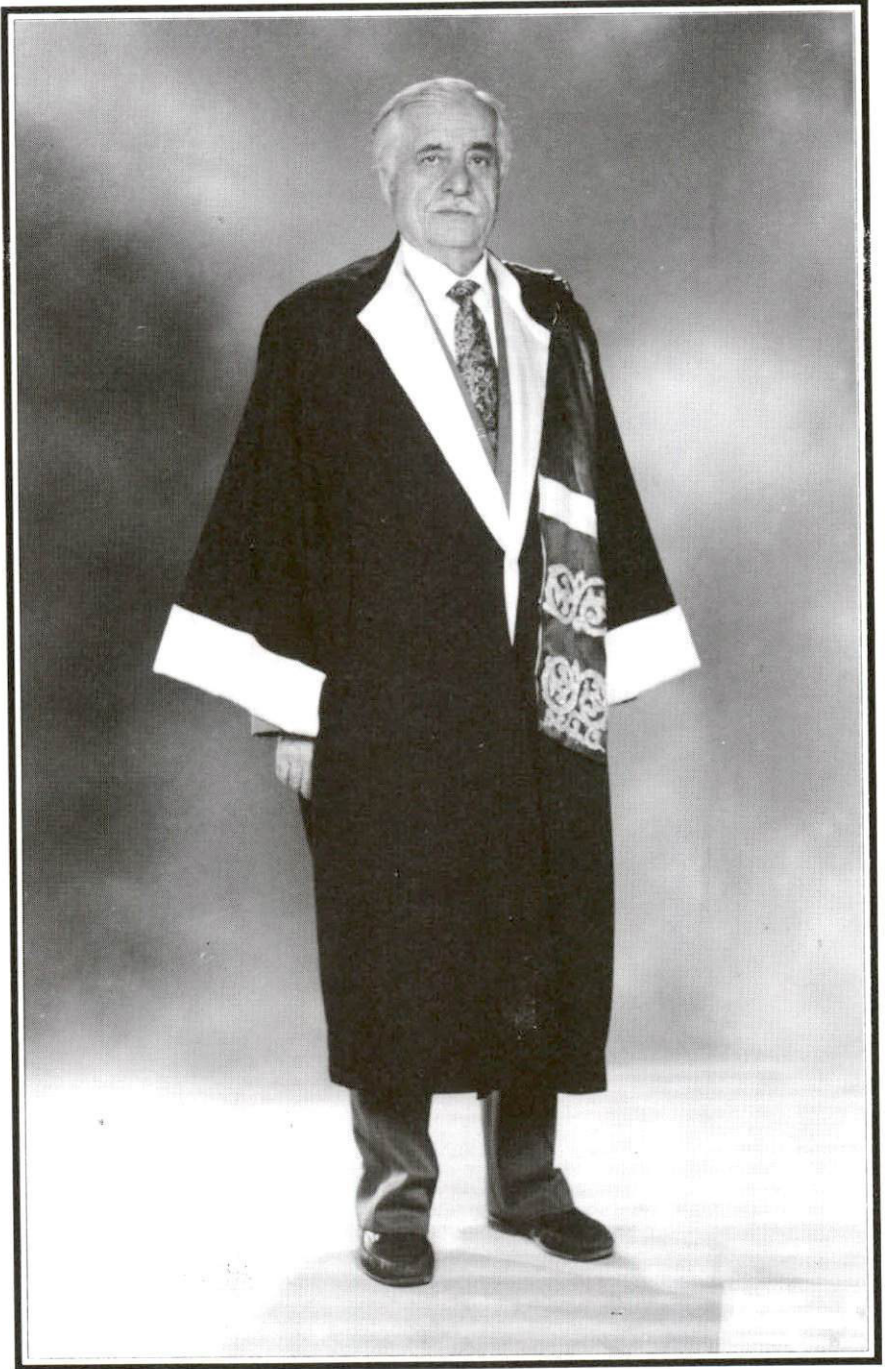
Prof. Dr. Teo GRÜNBERG <i>Bilgi Teorisi ve Gettier Problemi</i>	97
Prof. Dr. Abdulkuddüs BİNGÖL <i>İletişim Bağlamında Mantık ve Dil</i>	105
Prof. Dr. Teoman DURALI <i>Tarihin Dayanılmaz Ağırılığı</i>	117

VII

Prof. Dr. Doğan ÖZLEM <i>Felsefi Hermeneutiğe Geçiş Yolu Olarak Tarihselcilik</i>	127
Prof. Dr. Hüsameddin ERDEM <i>Allah'ın Varlığının Delillerinin Kur'anî Temelleri</i>	147
Prof. Dr. Hanifi ÖZCAN <i>Birbirine Zıt İki Epistemolojik Yaklaşım "Temelcilik" ve "İmancılık"</i>	157
Doç. Dr. Hakan POYRAZ <i>Ahlaki Özgürleşmenin Önündeki Bir Engel Olarak Fanatizm</i>	177
Doç. Dr. Mustafa YILDIRIM <i>Düşünce Özgürlüğü Üzerine</i>	189
Doç. Dr. Ali Osman GÜNDOĞAN <i>Edebiyat İle Felsefe İlişkisi Üzerine</i>	195
Doç. Dr. Ayhan BIÇAK <i>Tarihin Yapısı ve Kültür Bilimlerindeki Rolü</i>	205
Doç. Dr. Recep KILIÇ <i>Din Öğretimini Temellendirme Problemi</i>	215
Yrd. Doç. Dr. Şahin FİLİZ <i>İslam Felsefesinde Tanrı Anlayışı Karşısında Bireyin Konumu Problemi</i>	223
Dr. Münir DEDE <i>Kapalı Toplum ve İlk İnanışlar</i>	243
J. Ronald ENGEL (Çeviren: İbrahim ÖZDEMİR) <i>Sürdürülebilir Kalkınma Ahlakı</i>	255
FELSEFE TARİHİ İLE İLGİLİ YAZILAR	
Prof. Dr. Ömer Naci SOYKAN <i>Hegel Sisteminde Tarih Felsefesi</i>	271
Prof. Dr. Mehmet BAYRAKTAR <i>Spinoza'nın Natura Naturans ve Natura Naturata Kavramlarının İslâmî Kökenleri</i>	291
Doç. Dr. Nurten GÖKALP <i>Beden-Zihin Etkileşimi ve Popper İle Eccles</i>	301
Yrd. Doç. Dr. Ülker ÖKTEM <i>Descartes'da Bilginin Kesinliği Problemi</i>	311
Yrd. Doç. Dr. Emel KOÇ <i>J.P. Sartre Felsefesinde "Ben-Başkası-İletişim" Problemi</i>	333
BİLİM TARİHİ İLE İLGİLİ YAZILAR	
Prof. Dr. Mübahat Türker-KÜYEL <i>"Ulemâ-i Kiram" ve "Tafra-Tehille"</i>	351

Prof. Dr. Esin KAHYA <i>Erzurum'lu İbrahim Hakkı</i>	371
Prof. Dr. Hüseyin AYDIN <i>Kusta B. Luka ve Ruh İle Nefs Arasındaki Ayırım Adlı Kitabı</i>	387
Doç. Dr. Remzi DEMİR <i>Takiyüddin İbn Maruf'un Ondalık Kesirleri Trigonometri ve Astronomiye Uygulaması</i>	403
Doç. Dr. Melek DOSAY <i>Tüccarzâde İbrahim Hilmi'nin "Maarifimiz ve Servet-i İlmiyyemiz" Adlı Eseri</i>	425
Yrd. Doç. Dr. Hüseyin Gazi TOPDEMİR <i>Kemâlüddin el-Fârîsi ve Tenkih el-Menâzır Adlı Kitabı</i>	433
KÜLTÜR HAYATI İLE İLGİLİ YAZILAR	
Prof. Dr. Mehmet AYDIN <i>"Türk Müslümanlığı" Üstüne Bazı Düşünceler</i>	445
Prof. Dr. Şafak URAL <i>Demokrasi Kavramı, Toplumsal Değerler ve Birey</i>	451
Prof. Dr. Muammer C. MUŞTA <i>Sekülerleşme Laiklik Demokrasi ve Eğitim</i>	461
Doç. Dr. Mehmet AĞÜN <i>1839-1920 Yılları Arasında Türkiye'de Aydınlanmanın Uzantısı Olarak Temsil Edilen Felsefi Akımlar</i>	475
Yrd. Doç. Dr. Uğur Köksal ODABAŞ <i>Rıza Tevfik ve Felsefesi</i>	499
Dr. Yaşar KALAFAT <i>Horasan Eri Olarak Bilinen Anadolu Yatırları-I</i>	511

PROF. DR. NECATİ ÖNER

***HAYATI, ESERLERİ VE
HAKKINDA YAZILANLAR***

HOCAMIZ NECATİ ÖNER

Prof.Dr. Afşar TİMUÇİN*

Her gerçek felsefe adamı dünyaya belli bir açı'dan, ama her şeyin bir ya da iki yüzünü değil bütün yüzlerini görmek için bakar. Dar kafalılar, baktıkları her nesneye, görmek istedikleri şeyi görmek için bakarlar. Gerçek felsefe adamı önyargılı değil meraklıdır. Bu da onu zorunlu olarak kuşkucu kılar. Hocamız Necati Öner'in düşünce dünyasında da kuşkuculuk temeli oluşturur, temele yerleşmiştir. O bize kesin bilgiye giden yolların kuşkudan geçtiğini öğretir. Öe yandan her gerçek felsefe adamı felsefenin yaşam için olduğunu, düşüncenin yaşamdan gelip etkin bir biçimde yaşama döndüğünü bilir. Necati Öner hocamız öğrettikleri arasında yaşam-düşünce bütünlüğü önemli bir yer tutar.

Necati Öner hocamız bize toplumsal varlık olan insanın birey olma gerekliliğini de öğretir. Birey ve toplum kavramlarının birbiriyle karşıtlaşan değil birbirini tümleyen kavramlar olduğunu bilmek çok önemlidir. O, *Niçin felsefe?* yazısında "*Felsefî bilginin bir özelliği de filozofun damgasını taşıyor olmasıdır*" der. Bilimle felsefeyi birbirinden ayıran koşulları da ondan öğreniriz. Aynı yazıda bize şunları söyler: "*Eğer Newton çekim kanunu bulmasa idi onu bir başkası bulacaktı. Halbuki, eğer Mimar Sinan Selimiye'yi yapmasa idi bu eser yapılmamış olacaktı.*"

Biz hoşgörünün ne olduğunu gerçek felsefe adamlarından öğrenmişizdir. Hocamız da candan yürekte inanmış bir felsefe adamıdır. Zaten felsefe özünde geniş çerçeveli bir hoşgörüyü barındırır. Necati bey hoşgörünün karşısına pek haklı olarak "taassup"u koyar. Der ki: "*Hoşgörünün bulunmadığı yerde taassup bulunur. Taassup bir inanca, bir fikre körü körüne bağlı olma halidir. (..) Taassubun her şekli ferdin insanca yaşamasını, toplumların gelişmesini engeller.* Böyle der ve hoşgörülü insan kavrayışını uygar insan kavrayışıyla bütünleştirir. "*Hoşgörülü yani medeni insan yetiştirmek için felsefeye ihtiyaç vardır.*"

Sayın Necati Öner felsefeyi bir süs olarak değil toplumsal işlevleri olan bir etkinlik olarak görür: "Felsefenin pratik amacı insanları felsefi

---

* Mimar Sinan Üniversitesi Felsefe Profesörü.

tutum içine sokmaktır." O, felsefeyi insanları filozofça bir tutuma itecek ya da onlara filozofça bir bakış sağlayacak bir bilgi alanı olarak değerlendirir. Önemli olan felsefe ezberlemek değil, felsefi bilgilerin desteğinde filozofça bakabilmektir. Bu da bizi çoğulcu bakış açısına ya da daha genel bir söyleyişle demokrat olmaya götürür. Felsefede değişik bakış açılarının varlığını gören ve yaşayan insan elbette *yalnız benim dediğim doğrudur* katılığını elden bırakacaktır.

Çağdaş Necati Öner doğal olarak mutlak bilgiyi değil de görel bilgiyi amaçlar. "*Bir konuda farklı fikirlerin ortaya çıkışı ve bunların birbirini yok edememeleri, insanın değişmez, mutlak bilgiyi elde edemeyeceğinin bir delilidir.*" Bu çerçevede insan gerçek anlamda kendini tanıma olanağı kazanacaktır. Gerçek anlamda insan olabilmenin koşulu da gerçek anlamda kendini tanıyabilmekten geçer. "*Eğer insan kendini iyi tanırorsa yapıp etmelerinde daha başarılı olur.*"

Şu sözler her gerçek aydının düşünce dünyasında çiçeklenecek sözlere: "*İşte felsefenin telkin ettiği, ortaya koyduğu bir anlamda çoğulcu hareket, başka türlü de olabilme imkânı, insanın bir konuda fanatik, dogmatik olmaması gerekliliğini ortaya koyar. Bu da bir toplum içerisinde insanca yaşamın şart olan hoşgörü fikrinin en etkin sebebidir.*" Evet, *Felsefeden beklentilerimiz* bunlardır. Felsefe gerçek insanın oluşumunda belki de en büyük katkıyı sağlayacak bir temel düşünce etkinliğidir.

Necati Öner hocamız, Epiktetos'un deyişiyle "*felsefenin oluşturduğu insanı*"ı amaçlarken bize gerçek felsefenin ne olup olmadığı konusunda ışık tutar.

Amaç insanın basit kazanımlarla elde ettiği değil, insan olmanın koşullarını gerçekleştirerek sağladığı mutluluğu olmalıdır. Böylesi bir mutluluk da her zaman, az önce de belirtmeye çalıştığımız gibi, toplum içinde, ancak ve ancak toplum içinde gerçekleşir. "*İnsanın maddi ve manevi mutluluğu içinde yaşadığı topluma bağlıdır. Eğer bir toplum sağlıklı ise fertlerine daha rahat daha mutlu yaşama imkanı sağlar.*" (Felsefe ve toplum).

Necati Öner hocamız bizim için bir ışıktır, bizi aydınlatır, bize hoşgörüyü öğretir, bizi ılımlı da karar kılmaya yöneltir. Her şey onda dönüp dolaşıp sağlıklı felsefe eğitimi sorununda düğümlenir. "*Ciddi ve sağlam bir felsefe öğretimi bir toplum için kaçınılmazdır*" der hocamız. Onunla daha nice yıllar aydınlanalım isteriz. Hep başımızda olsun, hep bize birşeyler öğretsin.